

CZU: 811.124'37:821.124-84

PERSPECTIVE DE ABORDARE A AFORISMELOR ȘI A EXPRESIILOR LATINE

Eugenia MINCU, Dorina MACOVEI, Natalia ROTARI, Cristina NEGRU

Institutul de Filologie Română „B.P.-Hasdeu”

Actualizarea, interpretarea corpusului aforistic latin oferă noi deschideri de cercetare. Prezentul articol propune noi perspective de abordare a formulelor latine: perspectivele ontologică (conceptele *res, rei, f* „lucru”; *ens, entis, n* „existent, existență”; *verum, i, n* „adevăr”); deontologică (conceptele *bonum, i, n* „binele”; *pulchrum, i, n* „frumosul”); gnoseologică (conceptele *res, rei, f* „lucru”; *cognosco, ere* „a cunoaște”); perspectiva terminologică; perspectiva formală (a formei); perspectiva semantică etc.

Uzajul frecvent al corpusului aforistic latin demonstrează vitalitatea limbii latine, considerată model de formare științifică, personală și profesională. Reutilizate și remodelate conceptual, aforismele și expresiile latine sunt susceptibile a forma și a pune în funcțiune terminologii domeniiale (terminologiile medicală, juridică etc.). Sunt elucidate fenomenele de terminologizare, reterminologizare și de popularizare a formulelor latine; modificările de concept; modificările la nivel formal (formula latină-concept și varianta acesteia, trunchierile) etc.

Cuvinte-cheie: *formule latine, perspectivele ontologică, gnoseologică, terminologică.*

NEW PERSPECTIVES ON LATIN APHORISMS AND PHRASES

Updating and interpreting the corpus of Latin phrases offer new research openings. This article proposes new perspectives on Latin phrases: ontological perspective (concepts: *res, rei* “thing”; *ens, entis* “existing, existence”; *verum* „truth”), deontological perspective (concepts: *bonum* “good”; *pulchrum* “beautiful”), gnoseological perspective (concepts: *res, rei* “thing”; *cognosco, ere* “to know”), terminological perspective, etc.

The frequent use of Latin phrases (various fields of activity, its popularization, etc.) demonstrates the vitality of the Latin language, which is considered an example of scientific, personal and professional training. Reused and remodelled conceptually, Latin aphorisms and expressions are likely to form and put into operation terminology (medical, legal terminology, etc.). The phenomena of terminologization, reterminologization and the popularization of Latin formulas are elucidated; concept changes; changes at formal level, etc.

Keywords: *Latin phrase, ontological, deontological, gnoseological perspectives.*

Introducere

Lumea antică greco-latină reflectă prin excelență valorile existențiale umane și își asumă rolul de *Genus universalis* în reflectarea realităților vieții și „fără miracolul grec, sistematizat și transmis de geniul latin, nu poate fi concepută spiritualitatea modernă” [1, p.15]. Comuniunea om-univers dintotdeauna a fost reper de meditații asupra valorilor existențiale; omul (microuniversul) în toată complexitatea sa: corp, suflet, spirit. Omniprezente în variate domenii de activitate (filosofie, medicină, sociologie, științe juridice, politologie, didactică, beletristică etc.), aforismele și expresiile savante reprezintă indicatoare de performanță intelectuală.

Termenul aforism: etimologie și istorie. Cuvântul *aphorismus* are la bază grecescul *aphorismos* „zicere scurtă”, „definiție” din *aphorizein* „a delimita” și din *aphorizo* „definesc” (Scriban, 1939) [Apud 2]. Există și alte explicații etimologice. Unele surse [3] indică următoarea etimologie destul de controversată: latinescul *a-* „cald sau picant”, „neplăcut” + *phor* „opinie” + *-ism*, pentru care nu s-a oferit niciun sens. Conform sursei *supra*, aforismul are drept punct de pornire Grecia Antică, iar primul aforism lizibil a fost descoperit în ruinele acoperite de lavă ale orașului Pompei; în traducere – *Când cazii cel mai jos, ai posibilitatea să-ți găsești cei mai buni prieteni*. Există și opinie conform căreia aforismele au la bază zicalele („zicerile”) din Egipt (sec. III *ante Chr.*), populare pe atunci în Grecia. Primul care folosește termenul *aforism* este Hippocrates (sec. V *ante Chr.*) în identificarea „coerentă și concisă” a simptomelor anumitor boli pentru a le diagnostica corect și a le trata. Perceptele medicale au luat forma aforismului, deoarece se cer a fi concise și informativ concentrate: *Non multa, sed multum* (ca valoare, un elogiu adus calității). Ulterior, din medicină, ideea a fost preluată și de alte științe.

Referindu-se la esența aforismului, filosoful britanic John Stuart Mill (1837) [3] menționa „finalitatea îngrijită, dar ușor dubioasă”; „aforismul este, în abrevierea sa algebrică, un micromodel de anchetă empirică”, în care calitatea de „a fi nesistemic este specifică tuturor adevărilor, bazate pe experiență”.

Aforismele și expresiile latine. Unele surse [4, p.9] arată distincția dintre categoriile *cuvinte înaripate* (aici, *expresii*) și *aforisme*; și anume – *cuvintele înaripate* fac trimitere, de obicei, la citate din opere literare, expresii care țin de anumite personaje (paternitate literară), fiind utilizate, de regulă, cu unul sau cu mai multe sensuri figurate, ușor de memorat [5]. Expresia *cuvinte înaripate* sau *cuvinte „cu aripi”*, deci cuvinte „care își iau zborul/zboară din gura vorbitorului”, este folosită pentru prima dată în poemul *Odiseea* de Homer, rapsodul antic numindu-le și „cuvinte care zboară din gură în gură” [6]. Este pusă în uz de poetul german Friedrich Gottlieb Klopstock (sf. sec. al XVIII-lea); ulterior, Georg Büchmann, filolog, lexicograf german, îi oferă statut de termen lingvistic în *Culegerea de citate* (1864, *Geflügelte Worte*) [7].

Câteva exemple:

✓ *Alma Mater* (ad litt.: *mama care ne hrănește*): așa erau numite zeițele din mitologia antică *Cibela*, *Magna Mater* / *Marea Mamă a Zeilor*, zeița naturii, zeița peșterilor și a Pământului în starea sa naturală și protectoarea vegetației, și *Ceres* sau *Demetra*, zeița recoltei și a grâului, zeița vegetației. Mai târziu, poeții latini au folosit expresia pentru a desemna „patria”. Actualmente, formula latină se referă la universități, care ne dau „hrana spirituală”; expresia sinonimă este *alma parens* [6].

✓ *Ab ovo* (ad litt.: *de la ou / de la naștere, de la început* – Horațiu, *Ars poetica*): „poetul îl lauda pe Homer că acesta a început războiul de la mânia lui Ahile și nu *ab ovo*, adică de la nașterea frumoasei Elena, care – spune legenda – s-a născut din oul Ledei. Latinii foloseau formula cu sens de „să începem cu începutul” [6, p.17] etc.

În prezent, o expresie înaripată este „un frazeologism stabil care a apărut din unele surse culturale sau literare”. Expresia „cu aripi” este considerată expresie culturală, care înglobează o spiritualitate marcantă, încrustată în memoria culturală universală. Cercetătorul Babichev [4, p.10], referindu-se la această expresie, o considera „o manifestare vitală a limbajului”, menționându-i structura semantico-stilistică, susceptibilă a fi utilizată în funcție de anumite contexte.

1. Perspectivele ontologică, deontologică, gnoseologică

Considerăm tridimensionalitatea ontologică, deontologică, gnoseologică esențială în înțelegerea spiritualității valorilor autentice general umane [5, p.100-103].

Dimensiunea ontologică. Termenul *ontologie* (< gr. *on, ontos* „a fi, ființă” + < gr. *logos* „cuvânt, știință, studiu” (secolul al XVII-lea, paternitate – Rudolf Goclenius „esența ființei”, „ființa în ceea ce există” sau „existența ființei și a lucrurilor”).

Dimensiunea ontologică, în abordarea corpusului savant, se axează pe conceptele:

- *Res, rei, f*, „lucru” versus *unus, i, m* „unul”, *homo, inis, m* (*individuum, i, n*): *Natura rerum / Natura lucrurilor; Homo res sacra homini / Omul este ceva sfânt pentru om; Omnia mea mecum porto / Tot ce-mi aparține port cu mine* etc.

- *Ens, entis, n* „existent, existență” – *vita, ae, f* „viață”, *mors, mortis, f* „moarte”: *Ego sum qui sum / Eu sunt cel ce sunt; Non est vivere, sed valere vita / Esența vieții nu constă în faptul de a exista, ci de a rezista; Sapientia ars vitae est / Înțelepciunea este arta vieții; Saepe ne utile quidem est scire quid futurum sit / De multe ori nu e bine să-ți cunoști soarta* etc.

- *Verum, i, n* „adevărul” și *deus, i, m* „zeu”, *universus, i, m* „univers”: *Vincit omnia veritas / Adevărul învinge totul; Nihil sine Deo / Nimic fără Dumnezeu* etc.

Dimensiunea gnoseologică presupune „cunoașterea lucrurilor și felul cum le percepem” și este în opoziție cu dimensiunea ontologică, care face referire la „lucrurile în sine”. *Gnoseologia* (<gr. *gnosis* „cunoaștere” + < gr. *logos* „cuvânt, știință, teorie”) are în vizor cunoașterea umană și se referă la conceptele:

- *Res, rei, f*, „lucru”: *homo, inis, m* (*individuum, i, n*): *Homo doctus in se semper divitias habet / Omul învățat are întotdeauna averea cu sine; Quidquid discis, tibi discis / Orice ai învăța, înveți pentru tine*.

- *Cognosco, ere* „a cunoaște” – *cognitionis* „cunoștințe”: *Ad cogitandum et agendum homo natus est / Pentru cugetare și pentru acțiune este născut omul; tot aici menționăm cunoașterea endocentrică* („cunoașterea de sine”): *Nosce te ipsum / Cunoaște-te pe tine însuși; Imperare sibi maximum imperium est / A-ți porunciție însuși este cea mai mare putere* etc. și *cunoașterea exocentrică* („cunoașterea noului”).

- *Doceo, docere* „a învăța, a instrui, a transmite cunoștințele”: *Nulla aetas ad discendum sera / La nicio vârstă nu este târziu a învăța; Docendo discimus / Învățând pe alții, învățăm și noi*.

Aceste aforisme și expresii se mai numesc didactice, formule savante, „un spațiu” concis, în care spiritul și inteligența conviețuiesc [8, p.25] și care **sunt o formă de didactică umană**.

Dimensiunea deontologică. *Binele și frumosul* sunt categorii estetice care pun baza normelor de conduită general umane și care cultivă calitățile de bonom. Deontologia se consideră „știință a datoriei și a obligațiilor morale”.

- *Bonum, i, n* „binele”: *Bene habit / E bine; Summum bonum / Binele suprem* etc.
- *Pulchrum, i, n* „frumosul”: *Pulchre, bene, recte! / Frumos, bine, corect!; Pulchra res homo est si homo est / Frumoasă ființă este omul, dacă este om* etc.

2. Perspectiva terminologică: terminologizare, determinologizare, reterminologizare

Terminologia ca știință despre termeni este o activitate de înțelegere și de precizare a „lucurilor”, plasându-se între lingvistică și extralingvistică. Formulele savante, utilizate în domenii de activitate, devin parte a sistemului terminologic și relevă modelare conceptuală a „lucurilor” specializate.

Considerând formulele savante „semne vii” [9, p.21], acestea sunt susceptibile de a exterioriza jocul limbă/cultură, limbă/cunoaștere etc. [Ibidem, p.17], implicând fenomene de terminologizare, determinologizare (popularizare) și de reterminologizare:

Terminologizare: formulă latină (cuvânt) → termen. Drept exemplu, în medicină, sunt frecvente situații de terminologizare a formulelor savante. Limba latină rămâne a fi „limbă de comunicare” prin excelență, de predare/învățare a materiei de medicină, menținându-și rolul nominativ, dar și funcția comunicativ-terminologică.

Rețetele medicale referitoare la procedura de administrare a medicamentelor reflectă din plin acest fenomen, terminologizând formule latine uzuale:

- Mod de administrare:** *ad usum internum / pentru uz intern; ad usum externum / pentru uz extern; ad balneum / pentru baie* etc.
- Timp de administrare:** *inter cenam / în timpul cinei (=mesei); per die / per zi; ex tempore / după necesitate* etc.
- Destinația:** *pro me = pro auctore / pentru mine, pentru autor* (rețeta și-o prescrie însuși medicul); *pro me / pentru mine; pro infantibus / pentru copii* etc.
- Mod de preparare a remediilor:** *cum aqua / cu apă; pro diem / pentru o zi* etc.
- Calitatea:** *sine colore / fără culoare; per se / în stare pură;*
- Forma de administrare:** *in vitro nigro / în sticlă neagră* etc.

Determinologizare (popularizare): termen → cuvânt. Angela Bidu-Vrăncănu menționează [10, p.40] că raportul termen/cuvânt (aici, formulă latină) presupune raportul **denotație/conotație**, care indică distanța dintre termen și cuvânt. Autoarea insistă asupra faptului că „determinologizarea nu poate fi totală”, astfel *nucleul dur al sensului specializat* [11, p. 23-27] se menține, fiind expus diferitor grade de determinologizare: de la grad inferior admisibil până la grad maxim.

Cuvântul latin *veto* („mă opun” – verb de conjugarea 1, prezent) este supus terminologizării în Antichitate „drept pe care îl aveau tribunii plebei în Roma antică de a se opune hotărârilor senatului, folosind formula *veto!*” desemnând „puterea de a opri o acțiune oficială”.

Actualmente, este parte a sintagmei *drept de veto* „drept aparținând șefului statului prin care acesta se opune intrării în vigoare a unei legi votate de parlament” [12].

Cu sens figurat, indică „opozițiune în general”. Sunt atestate diverse grade de determinologizare (de la grad inferior admisibil până la grad maxim):

- Publicistică: „Rusia a blocat prin *veto*, în Consiliul de Securitate ONU, un proiect care critica...” [12].
- „Cuvântul *veto* este valabil pentru a fi utilizat în *scrabble*...” [scrabbl], „joc logic cu litere, asemănător jocului de cuvinte încrucișate” [12].
- Beletristică: „Atunci, în epoca stalinistă, când o bătaie în geam îți accelera ritmul inimii, a spune „veto” deseori însemna să te eliberezi de trup [14].

Reterminologizare și popularizare: termen → cuvânt → termen. Prezentăm un exemplu de remodelare conceptuală și de reutilizare interterminologică a formulei savante-termen *bona fides / (cu) bună-credință, soartă bună*.

Inițial, este utilizată în filosofie, desemnând conceptul de *bună-credință* (intenție sinceră, onestă, indiferent de rezultatul unei acțiuni), în opoziție cu *rea-credința*.

Ulterior, este atestat în jurisprudență, *bona fides* desemnând „calitățile de onestitate și de convingere *versus* adevărul sau falsitatea unui corpus de opinie; inclusiv rectitudinea, depravarea unei linii de comportament”.

Actualmente, formula *bona fide* / *bună-credință* este un principiu de valoare a justițiabilității (se prezumă până la proba contrară) și deține, pe lângă funcționalitatea sa juridică [...], un fundament moral [15].

Deseori expresia respectivă se folosește în diverse medii profesionale, în procedura de acreditare/atestare, fiind utilizată în sintagma *calificare profesională* / *bona fides* [16].

Bona fides într-o nouă hermeneutică este și titlul unei cărți, semnate de către Valerius Ciucă.

Autorul oferă informații referitoare la această expresie latină, destinată nu doar specialiștilor în domeniu, dar și publicului larg: „Buna-credință (*bona fides*) nu avea, în îndepărtata Antichitate greco-latină, o legătură imediată cu bunele moravuri, cu morala sau cu ordinea juridică sau cu acea etică minimală a societăților arhaice [...], ci de celebrarea credinței în sine (o credință ipostaziată, în primul rând, în acceptarea ca pe un dat inexorabil al comandamentelor divinităților ordonatoare)” [17].

Astfel, formula *bona fides* este un termen utilizat inițial în filosofie, ulterior reutilizat în jurisprudență; actualmente, se regăsește în alte sfere de activitate (procedura de atestare/acreditare) și este popularizat.

Prezența formulelor latine se atestă nu doar în dicționarele de specialitate (de ex., *Dicționar explicativ juridic*, *Dicționar explicativ medical* etc., dar și în dicționarele explicative ale limbii române [18], indicându-se partea de vorbire la care se atribuie.

Câteva exemple:

- *Nota-bene!* / *NB!* / *Ia aminte!* / *Observă bine!*: „formulă prin care se atrage atenția asupra unui pasaj, a unei idei într-un text ori asupra corecturilor deosebite de tipar”, atestată, în special, în didactică – locuțiune verbală.

- *Ab initio* / *De la început*, *De la capăt*, formulă atestată în limbajul administrativ: „Anunț concurs extern recrutare ab-initio CITA NOTAM stagiar” [19] – locuțiune adverbială.

- *Ab origine* / *de la origine*, *de la obârșie*, expresie folosită în limbajul științific: „... care oferă elucidări *ab origine* și sunt puncte de reper în proiectarea semantico-funcțională a acestora” [20, p.111-116] – locuțiune adverbială.

3. Perspectiva formală: variante ale formulelor savante

- *Non vitae, sed schole discimus* / *Învățăm nu pentru viață, ci pentru școală* este reproșul lui Seneca („Scrisori”, CVI, 12) către filosofii „de fotoliu”, pentru care sensul studiilor științifice se reduce la dezvoltarea și la apărarea învățăturilor unei anumite școli filosofice, tradus și *Nu școala, dar viața ne învață*. De obicei, este citată varianta *Non scholae, sed vitae discimus* / *Nu învățăm pentru școală, ci pentru viață*; „instruirea nu este un scop în sine; se are în vedere pregătirea omului pentru viața socială” [18].

- *Dura necessitas* / *Necesitate dură* și varianta *Dira necessitas*. Traducătorul englez Bentley a propus să facă această modificare în textul lui Horațiu, considerând epitetul *dura* („dur, crud, inflexibil”) mai potrivit pentru substantivul *necessitas*, spre deosebire de *dira* („sinistru, îngrozitor, feroce” .

Alte exemple: *Non multa, sed multum* / variantă: *Multum, non multa*; *Avis rara* / variantă: *Rara avis* etc.

Lupus pilum mutat, non mentem / *Lupul își schimbă părul, dar nu și mintea*. Se consideră că original este aforismul *Vulpes pilum mutat, non mores* / *Vulpea își schimbă pielea, dar nu și moravurile* (viciile) (Suetonius).

Tot aici includem și trunchierile: *Primum non nocere* / *Mai întâi să nu faci rău* din *Primum non nocere, deinde curare* (Hippocrates, considerat autor al primelor aforisme) / *Mai întâi să nu faci rău, apoi tratează*.

Hannibal ad portas / (ad litt.: *Hannibal la porți*) – Dușmanul la porți din *In Hannibal credo erat ad portas* (Cicero) / și varianta *Hannibal ante portas* (Titus Livius). Numele Hannibal inspira panică în rândul romanilor și se asocia cu groaza, se presupune că din cauza prezenței elefanților folosiți în asaltul cetăților. Ulterior, romanii foloseau acest nume pentru a-și cuminți copiii educativ.

Alte exemple: *Errare humanum est* / *A greși e omenește* din *Errare humanum est, perseverare autem diabolicum* / *A greși e uman (omenește), dar a persevera [în greșeli] este diabolic*; *Homini est errare* din *Homini est errare, nullius nisi insipientis in errare perseverare* / *Orice om poate greși, numai prostul stăruie în greșală*, pus în circulație de Cicero (*Philippica*, 12, 2).

4. Perspectiva etimologico-semantică

În funcție de această perspectivă, delimităm:

a) Formule savante care își mențin sensul de bază:

- *O, tempora!* / *O mores!* / *O timpuri* (vremuri)! / *O moravuri!* – expresia aparține lui Cicero și este inclusă în demersul acestuia, pentru a-l denunța pe presupusul asasin Catiline.

Alte exemple: aforismele *Homo homini lupus est / Omul pentru om este lup; Manus manum lavat / O mână spală altă mână; Oculum pro oculo, dentem pro dente / Ochi pentru ochi, dinte pentru dinte* etc.

b) Formule savante susceptibile de a suporta modificări semantice:

- *Modus vivendi / Mod de viață / Mod de existență*, dar și „posibilitate de împăcare a două părți aflate în litigiu; compromise”; de ex., *a găsi un modus vivendi*.

- *Non multa, sed multum / Nu multe [lucruri], ci mult [în sensul de considerabil]*, cu înțelesul „nu mult cantitativ, ci substanțial” (parafrizat în limba română, *Mai bine mai puțin, dar mai bine*), dar care are și sensul de „nu mulțimea cunoștințelor contează, ci calitatea lor. Trebuie să spui mult în cuvinte puține” [18].

c) Formule savante care suportă modificări semantice:

Alte formule latine au suportat schimbări în așa măsură, încât abia mai pot fi recunoscute, iar motivațiile sunt aproape uitate:

Expresia latină *pia mater* se traduce literalmente „muma smerită, moale”, „mamă milostivă, pioasă”. Actualmente, formula este un termen medical consacrat, desemnând, în anatomie, „meningele intern, constând dintr-un plex de vase sangvine”, în opoziție cu *dura mater* (< lat. „mamă severă, dură, tare”) „membrană exterioară și cea mai groasă din cele trei care acoperă creierul și măduva spinării”. Presupunem că meningele intern, vascularizat, este „moale”, iar meningele extern, menit să protejeze vulnerabilitatea meninxului intern, este gros, „tare” [18].

Concluzii

Formulele savante, markeri ai culturii universale, achiziționate în diverse sfere de activitate, laconice, aceste enunțuri erudite devin „formule de învățură și de meditație” (didactice). Popularizarea lor solicită Omul de toate vârstele, de toate profesiile, implicat în multiplele activități, inclusiv în cele de a învăța și de a se forma ca specialist. Aforismele și expresiile latine asigură statutul limbii latine ca „limbă de comunicare” prin excelență a valorilor existențiale universale.

Universalialia sunt realia et nomina / Esența lucrurilor și a numelor este universală. Este un adevăr pe care îl redescoperim printr-o ordinară lectură a formulelor savante, care fascinează prin artisticul creațiilor intelectuale despre viață, iar perfecțiunea lor, la niveluri de înțeles și de compoziție, este de admirat.

Referințe:

1. HORIA, C.M. *O istorie a lumii antice*. Chișinău: Universul 1993, p.15.
2. <https://ro.tax-definition.org/53935-aphorism> [Accesat: 24.02.2022].
3. D'ANK, J. *A Brief History of the Aphorism*, 2017. Disponibil: <https://medium.com/@alpamare/a-brief-history-of-the-aphorism-1acb25fe129a> [Accesat: 27.11.2021]
4. БАБИЧЕВ Н., БОРОВСКИЙ, Я. *Словарь латинских крылатых слов*. 4-е изд., испр. и доп. Москва: Русский язык, 1999. 784 с.
5. MINCU, E., MACOVEI, D. et al. *Corpusul aforistic latin: sumă a valorilor existențiale universale și didactică. În: Lecturi in memoria acad. Silviu Berejan*. Ediția 5, 10 noiembrie 2021, Chișinău. Chișinău: Pro Libra, 2021, p.100-103. ISBN 978-9975-3387-7-6
6. BERG, I. *Dicționar de cuvinte, expresii, citate celebre*. București: Știința, 1968. 63 p. Disponibil: [DICTIONARE/fdocuments.in_dictionar-cuvinte-expresii-citate-celebrel.pdf](https://documents.in_dictionar-cuvinte-expresii-citate-celebrel.pdf) [Accesat: 14.01.2022]
7. АШУКИН, Н., АШУКИНА, М. *Крылатые слова. Литературные цитаты. Образные выражения*. 4-е изд., доп. Москва: Художественная литература. 528 с. ISBN 5-280-00471
8. BUTIURCA, D. *Lingvistică și terminologie. Hermeneutica metaforei în limbajele specializate*. Iași: Institutul European, 2015. 244 p. ISBN 978-606-24-0133-7
9. DEPECKER L. *Entre signe et concept: éléments de terminologie générale*. Paris: Presses Sorbonne Nouvelle, 2002. 198 p. ISBN 2-87854-2-347
10. BIDU-VRÂNCEANU, A. *Lexicul specializat în mișcare. De la dicționare la texte*. București: Editura Universității din București, 2007. 265 p.
11. MEYER, I., MACKINTOSH, K. L'entraînement du sens terminologique, aperçu du phénomène de la terminologisation. În: *Le sens en terminologie*, Lyon, 2000, p.23-27.
12. <https://1cuvant.com/veto> [Accesat: 20.02.2022].
13. <https://www.zdg.md/stiri/stiri-externe/rusia-si-a-folosit-dreptul-de-veto-pentru-a-bloca-o-rezolutie-onu-pentru-condamnarea-invaziei-in-ucraina/> [Accesat: 24.02.2022].
14. HOSSU, I., PLOSCARU, I. et al. *Credința sub teroare*. București: Humanitas, 2021. 396 p. ISBN-10: 973507088X; ISBN-13: 978-9735070885). Disponibil: <https://books.google.md/books> [Accesat: 20.02.2022]

15. Dicționar juridic, https://www.rubinian.com/dictionar_detalii.php?id=1426 [Accesat: 22.02.2022]
16. <https://educalingo.com/ro/dic-en/bona-fide>) [Accesat: 22.02.2022].
17. CIUCĂ, V. M. *Vagant prin ideea europeană. Fulgurații juridico-filosofice*, Iași: Editura: Fundației Academice Axis, 2011, 159 p. Disponibil: <https://www.juridice.ro/essentials/246/bona-fides-intr-o-noua-hermeneutica>). [Accesat: 20.01.2022.]
18. <https://dexonline.ro> [Accesat: 22.02.2022].
19. <https://www.romatsa.ro/profil-articole.php>) [Accesat: 22.01.2022].
20. MINCU, E. Repere mitologice ale dubletelor greco-latine și terminologia. În: *Philologia* (categoria B). 2021, LXIII, 2021, nr.2(314), p.111-116. ISSN 1857-4300; E-ISSN 2587-3717. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/136954_

Date despre autori:

Eugenia MINCU, cercetător principal, Institutul de Filologie Română „B.P.-Hasdeu”.

E-mail: jana_mincu@yahoo.fr

ORCID: 0000-0002-3774-2599

Dorina MACOVEI, lector, Facultatea de Litere, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: dorinajulea@yahoo.com

ORCID: 0000-0002-5345-5725

Natalia ROTARI, cercetător stagiar, Institutul de Filologie Română „B.P.-Hasdeu”.

E-mail: natasagolub87@mail.ru

ORCID: 0000-0003-3882-2248

Cristina NEGRU, cercetător stagiar, Institutul de Filologie Română „B.P.-Hasdeu”.

E-mail: cristinaa.negru@gmail.com

ORCID: 0000-0003-0049-2511

Prezentat la 30.03.2022